

Yumuşak Güç Olgusu ve Turizm İlişkisi: Medikal Turizm Kapsamında Ortadoğu'dan Gelen Turistler Üzerine Bir Değerlendirme

Zafer AKBAŞ¹

Hakan TUNA²

Özet

Türkiye, son yıllarda dış politikasında yumuşak güç unsurlarına daha çok yer vermeye başlamıştır. Türkiye'nin, etnik ve dini yapısına bakılmaksızın ihtiyaç duyulan ülkelere yaptığı insani yardımlar, politik söylem ve eylemlerinde hukukun üstünlüğü, insan hakları, evrensel insani değerler ile demokrasiye yaptığı vurgu, Türkiye'ye yönelik olumlu imajı ve algıyı artırmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin yumuşak güç özellikleri, Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye yönelik turistik hareketleri de beslemektedir. Bu çalışmada yumuşak gücün günümüzdeki önemine değinilerek; turizm ve özellikle medikal turizmle ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmada turizmin Türkiye için bir yumuşak güç unsuru olduğu savunulmakta ve bunun medikal turizmi içerdiği de iddia edilmektedir. Bu bağlamda yumuşak güç ve medikal turizm ilişkisinin etki düzeyini anlamak üzere; Ortadoğu'dan Türkiye'ye yıllar itibariyle gelen turist sayıları ve ülkeler arasındaki ilişkiler incelenerek, medikal turizm kapsamında gelen turist sayısındaki değişikliklerin nedenleri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada yumuşak gücün, ülkelerin çıkarına olduğu, bunun ekonomik, politik ve benzeri olumlu yansımalarının bulunduğu varsayımlarından hareket edilmiş

- 1 Doç.Dr., Düzce Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü. zaferakbas@duzce.edu.tr
- 2 Öğr.Grv., İnönü Üniversitesi Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO. hakan.tuna@inonu.edu.tr

ve turistik hareketlerden yararlanarak, Türkiye'nin yumuşak gücünün artmasının medikal turizme de olumlu yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Dış Politika, Türk Dış Politikası, Yumuşak Güç, Turizm, Ortadoğu*

Giriş

Uluslararası ilişkiler, devletlerin sert güç olarak nitelenen askeri ve ekonomik güç unsurlarını destekleyen, yumuşak güç olarak bilinen, kültürel ve diplomatik güç unsurlarını kullanarak etkinliklerini artırmaya çalıştığı bir ortamda yürütülmektedir. Öyle ki günümüzde sert güç unsurlarıyla değil kendi rızalarıyla uluslararası aktörler üzerinde etki kurarak yönlendirme becerisi, daha etkili bir yöntem olarak benimsenmektedir (Karagül, 2013: 80).

Günümüzde ülkelerin diğer ülkeleri etkileme yöntemlerinden birisi olarak yumuşak güç kavramı ön plana çıkmakta ve ülkelerin ikili ilişkilerini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Yumuşak gücün hem etkileyen hem de etkilenen bir unsur olarak turizm faaliyetleri, ülkelerin yumuşak gücünün önemli bir göstergesi olmaktadır.

Türkiye'nin jeopolitik konumu, izlediği yapıcı dış politikasının Türkiye'nin tanınırlığını daha çok artırdığı ve ülkeler arası ilişkilerde önemli avantajlar sağladığı görülmektedir. İnsani yardım faaliyetlerinin Türkiye'nin özel olarak Ortadoğu ülkeleri üzerinde de önemli bir olumlu imaj oluşturmuştur.

Bu çalışmada Türkiye'nin yumuşak gücünün Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye gelen turist sayıları üzerindeki etkisi incelenecektir. Bu kapsamda yumuşak güç kavramı ele alındıktan sonra Türkiye'nin yumuşak gücü ve Türk dış politikası değerlendirilmiştir. Daha sonra Ortadoğu ülkeleri üzerine Türkiye'nin yumuşak gücü ele alındıktan sonra Ortadoğu'dan Türkiye'ye gelen medikal turist sayılarındaki değişim, tablolar yardımıyla incelenmiştir. Elde edilen sonuçlarda Türkiye'nin yumuşak gücünün etkisinin olduğu iddia edilmiştir.

1. Yumuşak Güç Kavramı

Küreselleşmeyle ve günümüz dünyasında değişen güç dengeleriyle beraber uluslararası siyaset şekil değiştirmiş, geleneksel diplomasi kanalları yerlerini yeni diplomasi kanallarına bırakmıştır. Bu yeni diplomasi şekli, hükümetler arası iletişimin yanı sıra, hükümetlerin diğer ülkelerin kamuoylarıyla ve farklı ülkelerin kamuoylarının birbirleriyle kurduğu iletişim ve etkileşim biçimlerinden oluşmaktadır. (Kalın 2011: 11). Tüm ülkeler uluslararası sahnede nüfuz ve güçlerini arttırmının peşindedirler. Devletlerin güç arttırma konusundaki başarı oranı, beka ve güvenliğini garanti altına alma oranıyla paralel işler (Yegin, 2015: 9). Bu noktada ülkelerin diğer ülkelere karşı kazanabileceği üstünlükler sahip oldukları güçlerle eşit oranda artış göstermektedir.

Uluslararası ilişkiler literatüründe güç ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. En genel anlamıyla güç, bir devletin diğer bir devlete uyguladığı ve normalde yapmak istemeyeceği bir şeyi yapmasını sağlamaya dönük etkidir (Arı, 2013: 136). Bir diğer tanımda da güç, insanın diğer insanların akılları ve eylemleri üzerindeki kontrol yetisi şeklinde tanımlanmaktadır (Çelikpala, 2007: 64). Aktörlerin güç uygulamadaki amaçları istediklerini elde etmektir ve bazı durumlarda başarılı olabilmek için tehdit veya kandırma yollarına başvurmadan da bunu yapabilme yeteneğine sahip olmaktır (Çavuş, 2012: 24).

Diğer devletlerin davranışlarının etki altına alınması için birçok yol vardır ve bu yollar gücün çeşitlerini oluşturmaktadır (Yegin, 2015: 9). Güç, kendi içinde yapısal olarak sert güç ve yumuşak güç olarak ikiye ayrılmaktadır ve gücün ilişkisel yönü açısından iki kavram da önem kazanmaktadır (Sönmezoğlu, 2005: 174). Sert güç kavramı; bir aktörün ekonomik ve askeri olanaklarını kullanarak başka bir aktör veya aktörlerin davranışları üzerinde değişiklik yapabilme veya nüfuz sağlayabilme becerisidir. Bunu yapabilmesi için de kandırmalara (havuç) veya tehditlere (sopa) ihtiyacı vardır (Nye, 2005: 14). Örneğin, şiddet kullanma potansiyelini harekete geçirmekle tehdit ederek veya bu potansiyeli harekete geçirerek yani şiddet uygulayarak ötekini bir şeyi yapmaya mecbur bırakmak mümkündür (Yegin, 2015: 9).

Soğuk Savaş döneminde sert güç etkin güç tanımlamasını oluştururken, bulunduğumuz bilgi çağında bu etkinlik (güç) kamuoyunu yönlendirme, ikna ve pazarlık yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Halidov, 2014: 38). **Yeni dünya düzeninde yeni algı ve alanların ortaya çıkması ve uluslararası siyasetin niteliğindeki değişimler neticesinde güç kavramına dönük yaklaşımlar da değişikliğe uğramış ve de yumuşak güç şekilleri daha önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda devletler gücü sadece maddi ve somut kaynaklara dayanan bir olgu olarak görmekten vazgeçmiş ve diğer devletlerin davranışlarını değiştirme konusunda başka yolların varlığını ve önemini de gittikçe artan bir şekilde fark etmişlerdir (Yegin, 2015: 9). Ayrıca bir ülkenin gerek yurt içi ve gerekse yurt dışı izlediği politikaların doğruluğu ve etkinliği kadar, sahip olduğu askeri ve ekonomik gücün yanında yumuşak güç potansiyeli de kamu diplomasisinin başarısını belirleyen unsurlar arasındadır (Bayraktar, 2012: 184).**

Yumuşak güç kelimesi ilk olarak 1986 yılında Mevlana Habib tarafından “Küresel İletişim: Uluslararası İlişkilerde Yeni Sınırlar” adlı eserde kullanılmıştır. Mevlana Habib, yumuşak gücü tanımlarken “soyut güç” kavramından istifade etmekte ve bunun kaynağı olarak da din, değerler, inançlar, ideoloji ve bilimi göstermektedir. Ona göre yumuşak güç aynı zamanda sert gücün temelini oluşturmakta ve kapsamını belirlemektedir (Yegin, 2015: 9).

Bununla birlikte uluslararası ilişkilerde yumuşak güç kavramının teori haline getirilmesi Amerikalı teorisyen Joseph S. Nye tarafından gerçekleştirilmiştir. 1990 yılında “Liderliğe Zorunluluk: Amerikan Gücünün Değişen Doğası” (Bound to Lead: The Changing Nature of American Power) adlı kitabında yumuşak güç kavramına ilk defa yer vermiştir (Altun, 2013: 23) ve daha sonra da bu kavram etrafında akademisyenler tarafından geniş bir literatür oluşturulmuştur (Gür, 2014: 2). Yine Joseph Nye tarafından 2004 yılında yazılan “Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu (Soft Power: The Means to Success in World Politics)” adlı kitapta ise günümüzde ABD açısından yumuşak gücün önemine vurgu yapılmıştır (Karagül, 2013: 83). Joseph Nye,

yumuşak gücü, “İstedliğini, zor kullanmak veya para vermek yerine kendine çekme yoluyla elde etme becerisidir. Bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden gelir. Politikalarımız başkalarına meşru görüldüğü zaman, yumuşak gücümüz artar” şeklinde tanımlamıştır (Nye, 2005: 6).

Nye’ye göre “Yumuşak Güç”: “başkalarına cazip gelerek ve onları ikna ederek hedeflerin karşı tarafça benimsenmesini sağlayarak istenileni elde etme hüneridir. Yumuşak güç, zorlama ve baskı değil, işbirliği ve iknadır. İşin özü demokrasi ve insan hakları gibi bir ülkenin kültürünün, politik ideallerinin politikalarının başka toplumları cezbetmesine dayanır. Yumuşak güç, kimin kazandığına değil, kimin hikayesinin kazandığına odaklıdır (Nye, 2006; aktaran; Altun, 2013: 23). Bu güç, eğitimden sanata, sağlıktan kültüre, söylemden davranış biçimine kadar her alanda etkisini gösterebilir (Bayraktar, 2012: 184). Yumuşak güç, davranış spektrumu olarak gündemi yaratma, cazibe ve yanına çekmeyi kullanır. Kurumlar, değerler, kültür ve politikalar yumuşak gücün başlıca kaynakları arasındadır (Çavuş, 2012: 24).

Yumuşak güç, bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçlara, onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşmasıdır (Akçadağ, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>: 1; Kalın, <http://www.kdk.gov.tr/sa g/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>: 1). Yumuşak güç; uluslararası alanda istediği hedeflere kaba güç kullanarak ulaşmak yerine diğer aktörleri ikna yoluyla ulaşma anlayışı uygulayan aktörlerdir. Bir aktörün kendi çıkarını diğer aktörlerin çıkarlarıyla örtüştürüp kabiliyetlerini de kullanarak amaca ulaşmak için kullandığı yöntem olarak da ifade edilebilir (Sağlam, 2014: 5). Bu tanım çerçevesinde yumuşak güç, “başkalarını cezbetme, onların kalbini ve zihnini kazanma yeteneği” olmakta; bir ülke yumuşak gücü ile kendi amaçlarının ve değerlerinin başka ülkeler tarafından benimsenmesini sağlayabilirse, askeri güç ve ekonomik gücünün çok üzerinde etki imkânı yaratabilmektedir (Esen ve Gaffarlı, 2014). Çünkü yumuşak güç, siyasi gündemi diğer insanların önceliklerini şekillendirecek biçimde belirleme

kabiliyetine dayanır. Bir ülke kendi amaçlarının ve değerlerinin başka ülkeler tarafından benimsenmesini sağlayabilirse askeri güç ve ekonomik gücünün ağırlıkta olduğu sert gücünü daha az kullanmak zorunda kalır (Yılmaz, 2011: 4).

Yumuşak gücün hedefi, geniş kitleleri etkileyerek kamuoyu oluşturmak ve tavır değişikliği sağlamaktır. Bir ülke herhangi bir açık tehdit olmadan diğer ülkenin amaçlarını kabul etmeye ikna olmuşsa, yani gözlenebilir bir davranışın nedeni soyut bir cazibeyle belirleniyorsa, yumuşak gücün varlığından söz edilebilir (Nye, 2005: 16).

Yumuşak güç, günümüzde eğitim, bilim, sanat ve ekonomi eksenli bir değişimle gerçekleşmektedir. Yazılı ve görsel medya, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu işletmeler yumuşak güç oluşturan aktörleridir. İletişim araçları aracılığıyla her türlü bilgi ve haber kolayca ve istenildiği gibi manipüle edilerek muhataplarına iletebilmektedir (Karagül, 2013: 83). Devletler hedef ülkelerin gözünde imajlarını olumlu yönde arttırmak için, ekonomik kalkınmaya destek programları düzenlemekte, dış politikalarında yapıcı, aktif bir strateji izlemektedir. Kamu diplomalarına doğru yönde harcamalar yapan ülkelerin imajları olumlu yönde artmakta, bu da istedikleri sonuçları elde etme olasılıklarını arttırmaktadır (Çavuş, 2012: 26).

Yumuşak gücün kullanımında birçok unsur karşımıza çıkmaktadır ve çok değişik ve inovasyona açık yolları bulunmaktadır (Gür, 2014: 2). Bunlar asker sayısından ve yaptırım gücünden çok bir ülkenin ekonomik ve finansal kapasitesi, rekabet kabiliyeti, yaratıcı düşüncesi, insan kalitesi ve sosyal sermayesi, özgürlükleri, demokrasisi, refahı, tarihi birikimi, kültürel zenginliği, sanatı, sineması, mimarisi, müziği, eğitim sistemi, bilim ve teknoloji altyapısı, inovasyon kapasitesi, diplomatik becerisi ve kendini anlatabilme yeteneğinin toplamıdır. Bu unsurları bir araya getiren bir ülke, bir cazibe merkezi haline gelir (Sarıdökme, 2014: 190).

Yumuşak güç kaynakları açısından bakıldığında, değişen dünya sisteminin de etkisiyle birçok yumuşak güç kaynağının devletlerin kontrolünde olmadığı göze çarpmaktadır. Bu durum, devletlerin kendi

yumuşak güç oluşumları üzerindeki etkilerini bir ölçüde sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla, ülkelerin dış politika stratejilerinin, yumuşak gücünü artırmak isteyen ülkeler özelinde, sivil toplum örgütleri gibi devlet-dışı aktörleri de denklemin içine katacak şekilde dizayn edilmesi gerekli hale gelmektedir (Kopuz, 2016: 6). Bu açıdan yumuşak güç, bir ülkenin veya aktörün temsil ettiği değerler ve bu değerlerin diğer seçenekler arasında pozitif anlamda ne kadar farklı olduğu ile de ilgilidir (Demirtepe ve Özertem, 2013: 98).

Her ülke bir takım yumuşak güç kaynaklarına sahiptir ve ülkeler bu kaynakları vasıtasıyla kendilerine uygun yumuşak güç stratejileri geliştirirler (Çavuş, 2012: 26). Yumuşak gücün kullanımı açısından ilk akla gelen ülkeler ABD ve İngiltere'dir (Halidov, 2014: 40). Amerikan popüler kültürünün dünyada hegemon kültür olma noktasında sahip olduğu avantajlar herkesçe bilinmektedir (Karagül, 2013: 83). Amerika Birleşik Devletleri (ABD), özellikle Soğuk Savaş sonrasında, sineması, sportif faaliyetler ve ünlü markaları ile (Mc Danald's, Coca-Cola, MTV ve CNN) yumuşak gücünü çok güzel biçimde kullanmıştır ve kullanmaya devam etmektedir (Silinir, 2007: 20). Amerikan popüler kültürünün dünyada en yaygın kültür olması, Hollywood filmleri, çok uluslu ABD şirketleri, ABD'deki başarılı çalışmalar yapan üniversiteler ve benzeri unsurlar, ABD imajı açısından farklı ülke ve bölgelerde farklı etkiler yaratmaktadır (Karagül, 2013: 83). Bunun yanında, dünyada 42 dilde ve 212 ülkedeki 750 milyon kişi tarafından izlenen Amerikan NBA ligi maçları iletilen değerler açısından bir öneme sahiptir (Yılmaz, 2011: 35). Ayrıca Amerika'da bulunan dünyanın en iyi 10 üniversitesinin yumuşak gücü üzerindeki katkısı da çok fazladır (Sağlam, 2014: 5). Yumuşak güç pazarlamasını en iyi uygulayan ülkelerden birisi de İngiltere'dir. İngiltere futbol maçları yayınları, pop müzik ve film gibi ürünlerinin uluslararası pazarlamasını çok iyi şekilde yapmaktadır. Böylece İngiltere bir yandan bu ürünlerin satışından gelir elde ederken diğer yandan da kendisi için uluslararası alanda olumlu ülke imajı oluşturmaktadır (Ateşoğlu ve Andaç, 2015: 668).

Amerika ve İngiltere dışında çoğu ülkelerinde kendilerine özgü yumuşak güç kaynakları mevcuttur. Örneğin; Hindistan ve Malezya'nın bilgisayar parçası üretimindeki bilinirliği, sadece turizmi ile kendisini dünyaya tanıtan Maldivler, yumuşak güce örnek olarak verilebilir (Sağlam, 2014: 5). Türkiye'nin de turizm sayesinde kendi bölgesinde önemli bir yumuşak güce sahip olduğu söylenebilir (Altınay, 2008).

Türk dış politikası Soğuk Savaş sonrası dönemde önemli değişimler yaşamıştır. Kuşkusuz bu değişimleri anlamlandırmak ve yönünü belirleyebilmek için dünya siyasetinin değişen yapısını göz önünde bulundurmak gerekir. Bu çerçevede daha geniş bir perspektiften bakıldığında dünya siyasetindeki güç kavramının dönüşümü ve daha da ötesinde bu dönüşümü meydana getiren unsurların önemi, anlamlandırma sürecinin önemli bir parçası olarak düşünülebilir (Kopuz, 2016: 1).

2. Türkiye'nin Yumuşak Gücü ve Türk Dış Politikası

Türkiye'nin dış politikası, Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği yeni açılımlar paralelinde, özellikle 2002 sonrası dönemde farklı boyutlar kazanmıştır (Akbaş ve Tuna, 2012: 6). Türkiye'nin zorlayıcı olmayan gücü konusunda Türk dış politikası son yıllarda bölgede Türkiye için yeni bir rol tayin etmiştir. Statükocu ve güvenlik merkezli dış politika paradigmalarının aksine bölge politikasında Türkiye'ye pro-aktif, çok boyutlu bir rol biçmektedir (Köse, 2014: 17). Bu noktada da Türkiye'nin yumuşak güç perspektifi, sıkça vurgu yapılan, düşünsel planda akademisyenlerin ve aydınların, Türk dış politikasının yürütülmesinde uygulayıcıların dikkate aldığı bir yaklaşım olmuştur (Akbaş ve Tuna, 2012: 9). Aynı zamanda Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarını önemseyerek yürüteceği bir dış politikanın çarpan etkisinin yüksek olacağı daha fazla kabul görmeye başlamıştır (Karagül, 2013: 84). Ayrıca 1980'li yıllardan bu yana Türkiye, her alanda gösterdiği değişim ve gelişim performansı yumuşak gücünün daha etkin kullanılması için yeni fırsatlar ortaya çıkarmıştır (Altınay, 2008, 58).

Türkiye, stratejik konumu itibarıyla yüzyıllardır tüm ülkelerin dikkatini üzerinde toplamış ve hem doğu hem de batı dünyasına mensup

olmanın getirdiği pek çok avantaja sahip olmuştur (Tunç, 2003). Türkiye, coğrafi konumuyla Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlaması, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan tek deniz yolunun Türkiye'den geçmesi, Ortadoğu petrol bölgelerine çok yakın olup, bu bölgeyi kontrol edebilecek bir konumda bulunması; Asya-Avrupa ve Afrika'nın düğüm noktasında olup, her üç kıtaya harekate imkan vermesi nedeniyle oldukça önemli bir noktadadır (Kekevi ve Çeşme, 2004). Bunun yanında Türkiye, sahip olduğu demokratik deneyim, geleneksel miras ve modern birikimiyle bölgesel çekimin odağı olabilecek yumuşak güç perspektifine sahip bir ülke durumundadır (Davutoğlu, 2008: 80). Ayrıca ekonomik dönüşümü ve "gelişmekte olan ekonomiler"den biri olarak G-20 üyesi olması da çekiciliğini artırmaktadır (Altunışık, 2011).

Türkiye'nin sahip olduğu yumuşak güç, hem biçimi hem de kapsamı itibarıyla diğer ülkelerden farklılık arz etmektedir. Balkanlarda başlayıp Orta Asya'nın içlerine kadar uzanan Türkiye'nin yumuşak güç potansiyeli, askeri üstünlük veya teknolojik gelişmişlikten ziyade, sahip olduğu tarih ve kültür derinliğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin bu coğrafya da temsil ettiği değerler, tarihi birikim ve kültürel derinlik, bir tarafta bölge dinamiklerini harekete geçirmekte, öbür tarafta yeni etkileşim alanlarının doğmasına olanak sağlamaktadır (Kalın, 2010: 55).

Türkiye, ABD'nin sahip olduğu gibi popülerlik avantajlarına sahip olmasa da yumuşak güç unsurları bakımından azımsanamayacak fırsatları elinde bulundurmaktadır. Türkiye en başta, yerleşik olduğu coğrafyaya ve komşu coğrafyalara tarihsel, kültürel ve duygusal bakımdan güçlü bağlarla bağlıdır. Bölgesel düzeyde ikili ve çok taraflı ilişkiler geliştirebilmektedir. Hem bölgesel hem de küresel kriz ve çatışmalarda bölgesel ve küresel aktörlerin işbirliğini aradığı bir devlettir (Karagül, 2013: 84). Türkiye'nin jeopolitik konumu itibarıyla ve aynı zamanda İslam ve Hıristiyanlığın da birleştiği noktada yer alması dolayısıyla, demokrasiyle yönetilmesi, seküler bir kimlik ve liberal bir ekonomiye sahip olmasının yanı sıra, dininin İslam olması, yumuşak gücünü arttıran önemli faktörlerdir (Çavuş, 2012: 29).

Türkiye'nin uluslararası insani yardım faaliyetlerindeki dikkat çeken artışı, yumuşak gücünün artmasındaki diğer bir önemli faktördür. Dünyanın çok farklı bölgelerinde Müslümanların ve Türklerin yaşadığı insani krizlerde Türkiye'nin duyarlılıkla hareket etme çabası hem yardıma muhtaç halklar hem de uluslararası toplum tarafından takdirle karşılanmaktadır (Karagül, 2013: 87). Fakat yapılan insani yardımlar sadece Müslüman ve Türklerle sınırlı tutulmamaktadır. Diğer dinden ve milliyetlerden insanlara da benzer yardımlar yapılmaktadır.

Türk dış yardım coğrafyasının genişlemesinde, daha aktif ve planlı bir çizgiye kavuşmasında üç faktörden bahsetmek mümkündür. Bunlar; TİKA'nın münhasır bir bakanlık nezdinde konumlanması (1999), Marmara Depremini (1999) müteakiben Türk sivil toplumunun dinamizm kazanması ve Afrika açılımı (2005) politikasıdır. Bu süreçte, anılan faktörler ile Türk dış yardım politikası arasında interaktif bir etkileşim söz konusu olmuştur (Akçay, 2012: 78). Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı'nın Afrika'daki gıda krizinde en çok katkı yapan ülkelerinden birisi olması; çeşitli yardım konferanslarına ev sahipliği yapması; dünyanın çeşitli bölgelerindeki eğitim, su ve tarımsal projelere desteğini sürdürmesi gibi dış politikadaki yumuşak gücü katlayan gelişmeler arasında değerlendirilmektedir (Karagül, 2013: 85).

Uluslararası alandaki tanıtım faaliyetleri, bir ülkenin, dünyadaki görüntüsü, saygınlığı ve dolayısıyla hedeflenen dış politikanın etkinliği bakımından oldukça önemli rol oynamaktadır. Esnek kullanılabilen ve etkili bir dış politika aracı olan tanıtım faaliyetlerinin, belirli bir stratejiye oturtulması ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla eşgüdüm halinde ve işbirliği içinde çalışılması önem taşımaktadır. Tanıtım, özellikle kültürel tanıtım, dış politikanın ayrılmaz bir parçasıdır ve dış politikanın önceliklerini izlemesi gerekir. Tanıtımda başarı, uzun vadeli planlamaya, global bakışa ve ayrıntılı uygulamaya dayalı bir yaklaşımın benimsenmesine bağlı olmaktadır (T.C Dışişleri Bakanlığı, 20.03.2016). Türk kültürünün, dilinin, sanatının tanıtılması ve aynı zamanda yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının yaşadıkları ülkeye adapte olmalarına katkıda bulunmak ve nihayetinde ikili ilişkilerde başarılı olmak

amaçlarıyla, yurtdışında Türk kültür merkezleri kurulmuştur (Çavuş, 2012: 31) ve uluslararası öğrenci politikasına ağırlık vermeye başlamıştır (Köse, 2014: 17). Türk kültürünün, dilinin ve sanatının tanıtılmasının önemli bir yere sahip olduğu günümüz Türk dış politikasında, bu konuyla ilgili olarak en fazla faaliyet gösteren kurumlar Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve Yunus Emre Enstitüsü'dür (Çavuş, 2012: 31).

1992 yılında kurulan TİKA'nın amacı; Türk Cumhuriyetlerinin kendi sosyal yapısını üretmesi, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi hakların gelişmesi, teknik alt yapı konusunda eksiklerin giderilmesi olarak belirtilmektedir. Eğitim, sağlık, restorasyon, tarımsal kalkınma, maliye, turizm, sanayi alanında bir çok proje ve faaliyet TİKA tarafından gerçekleştirilmektedir. TİKA Program Koordinasyon Ofislerinin ilki Türkmenistan'da açılmış; ilerleyen dönemlerde Avrasya bölgesinde bulunan ofis sayısı 6'ya çıkmıştır. TİKA kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği mekanizması görevi yürütmekte; tüm bu aktörleri ortak paydalarda buluşturmakta ve Türkiye'nin kalkınma yardımlarını kayıt altına almaktadır. (<http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hak-kimizda-14649>; erişim tarihi, 23.03.2016). Bu süreçte TİKA'nın Dışişleri Bakanlığı'yla işbirliğinde yürüttüğü kalkınma yardımları projeleri ile insani yardım amaçlı yurtdışı faaliyetlerini artıran Kızılay'ın katkıları da önemli rol oynamaktadır (Karagül, 2013: 87).

Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağlayan bir başka kültür kuruluşu ise 2007 yılında kamu vakfı olarak ihdas edilen Yunus Emre Vakfı'na bağlı olarak kurulan Yunus Emre Enstitüsüdür. Enstitü, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amaçlarını gerçekleştirmek üzere eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bilimsel araştırma ve uygulamaları yürütmektedir. Yunus Emre Enstitüsü yurt dışında 17 ülkede açtığı toplam 24 tane Yunus Emre Türk

Kültür Merkezleri ile Türkiye'nin, Türk dilinin, kültürünün, sanatının ve tarihinin tanıtılması adına çalışmalar yapmaktadır (<http://www.yee.org.tr/tr/yunusemreenstitusu>).

Türk devletinin eğitim alanında dünyanın değişik bölgelerinden öğrencilere burs imkânları sağlayarak Türkiye'de lisans ve lisansüstü eğitim olanak sağlaması da aynı yumuşak gücüne katkı yapan bir etmenddir. Aynı zamanda Türkiye'den girişimcilerin desteğiyle kurulan dünyanın değişik ülkelerinde ilköğretimden üniversiteye kadar eğitim veren okullar Türk dili ve kültürünü öğreterek doğrudan Türkiye'nin dış politikadaki yumuşak gücüne katkı sağlamaktadır (Karagül, 2013: 85).

Yumuşak güç perspektifi açısından bir diğer konu; anlaşmalı üniversitelere akademisyenler gönderilmesi ve Türkiye'deki üniversitelere de akademisyenlerin kabul edilmesidir. Yine bu konuda kültürel etkileşim faaliyetlerinde önemli bir yeri olan ve Türkiye'nin içinde bulunduğu öğrenci değişim programlarıdır. Erasmus öğrenci değişim programının başlıca olduğu bu programlarda, Türkiye'den öğrencilerin gitmesi ve Türkiye'ye dışarıdan öğrencilerin gelmesiyle kültürel etkileşim olanağı gerçekleşmekte, bu da kültürümüzün ve dilimizin yayılmasına olanak sağlamaktadır (Çavuş, 2012: 31).

Dış politika sürecinde son dönemde başvurulmuş açık diplomasi yöntemi de Türkiye'nin yumuşak gücünü artırıcı yöntemlerden birisidir. Türkiye'nin barışçıl amaçlarla uyguladığı açık diplomasi yöntemini, bölgesinde uygulayarak bölgesel barışa ve dünya barışına, ticari-ekonomik işbirliğiyle kalkınma süreçlerine, kültürel işbirliği ve etkileşimle medeniyet inşasına katkı sağlayarak uygulamaktadır (Davutoğlu, 2008, 83). Ayrıca Türkiye'nin ekonomik durumu da yumuşak güç açısından önemli bir faktördür. Soğuk savaş dönemindeki ve savaşı izleyen yıllardaki gibi zayıf bir ekonomiye sahip olmaması, ithalat ve ihracat artmış olması, ticaret hacminin genişlemiş olması, girişimcilerin de önceki dönemlere kıyasla kendilerine olan güvende hissetmeleri Türkiye'nin yumuşak gücünü olumlu yönde etkilemektedir.

Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağlayan bir diğer faktör de teknoloji ve iletişim araçlarında yaşanan ilerlemelerdir. Teknolojinin

gelişmesi çeşitli yollarla katkıda bulunmuştur. Bunlardan birincisi medyanın ilerlemiş olmasıdır. Türkiye’de günümüzde yaklaşık 200 TV kanalı ve 1000 radyo kanalı yayın vermektedir (Altınay, 2008). Ortadoğu’da başlayan Türk dizilerinin izlenme popülarlığının, Batı Balkanlar ve Yakın Doğu ve Yunanistan’a kadar gitmesi, Türkiye’nin değişim tablosunu önemli ölçüde etkilemiş, turizmden ticarete, yumuşak gücünün artmasına olanak sağlamıştır. 2008’den itibaren Türk medyasının izlenirliğinin yükselişiyle paralel bir şekilde Arap ve Ortadoğulu turistlerin sayısı da artmaya başladı. Türk dizilerinin Ortadoğulu turistlerin hayalinde canlandığı etkileyici imaj sayesinde Türkiye’ye turistik geziler çekicilik kazanmıştır (Karagül, 2013: 86). Türk Kültür ve Turizm Bakanlığının bir çalışmasına göre, Türk programlarını satın alan ülkelerden gelen turistlerin sayısı, son 5 yılda yüzde 12 artmıştır. Örneğin ‘Gümüş’ dizisinin en çok izlendiği ülke olan Birleşik Arap Emirlikleri’nden gelen turist sayısında yüzde 21 artış görülmüştür (Alphan, 2011). Sadece 2010’da Ortadoğu ülkelerinden gelen 105 bin turist olup turist sayısı, bir önceki yıla göre yüzde 33 artmıştır. TESEV’in 2010 yılında yaptığı araştırmaya göre, Ortadoğu ülkelerinin, Ortadoğu Bölgesi içinde tatil için en çok tercih edilen ülke Türkiye olmuş, Ortadoğu dışında ise en çok tercih edilen ülkeler sıralamasında Türkiye, Fransa’dan sonra gelecek ikinci olmuştur (Çavuş, 2012: 32).

Teknolojideki gelişmelerin Türkiye’nin yumuşak gücüne bir diğer etkisi; 1980’lerde İstanbul ile New York arasında aktarmasız uçuş bulunmazken, şimdi ise New York ve dünyanın birçok şehrine, aynı ülke içinde seyahat edercesine kolaylaşmıştır. Dolayısıyla, Türkiye’de turizm, ticaret, kültür alışverişi, eğitim ve buna paralel olarak birçok alanda gelişme yaşanmıştır (Çavuş, 2012: 28).

Türkiye, dünya kamuoyunda sadece dış politikasıyla değil, aynı zamanda vatandaşlarının başarılarıyla da gündeme gelmeye başlamıştır. 2003 yılında Sertap Erener’in Eurovision birinciliği, Orhan Pamuk’un Nobel ödülü alması, Nuri Bilge Ceylan’ın Cannes Film Festivalinde ödüle layık görülmesi, Mesut Özil, Nuri Şahin, Hidayet Türkoğlu, Mehmet Okur ve Arda Turan gibi oyuncuların spordaki başarıları Türkiye’ye

popülerlik katan gelişmeler olmuştur. Türkiye'nin yakın zamanda izlediği vize politikası da yumuşak gücünü yansıtmaktadır. Yakın döneme kadar Türk vatandaşlarını konsoloslukları önünde uzun kuyruklarda bekleten ülkeler bile karşılıklılık esasına dayalı vize muafiyet anlaşmaları izleyerek Türk vatandaşlarına ayrıcalık tanımaktadırlar. Türkiye 58 ülke ile vize muafiyet anlaşması yapmıştır (Akbaş ve Tuna, 2012: 12: 9). Bu sonuç Türkiye'nin izlediği başarılı diplomasinin, dış politik tutumunun bir sonucudur denilebilir.

İngiliz danışmanlık firması Portland Communications'un ülkeleri silah güçleri dışındaki belli özellikleriyle sağladıkları etkinliğe göre ülkelerin yumuşak güç sıralamasını yayınlamıştır. Ülkelerin puanlarını; hükümet, kültür, eğitim, küresel sorumluluk, girişim, dijital ve hür seçim düzeylerine göre puanlanmıştır. Bu puanlamaya göre Türkiye ülkeler sıralamasında 28. sırada yer almaktadır. Portland Communications'a göre, "Doğu ve Batı arasında gerçek bir köprü olarak Türkiye, her iki taraf arasında bir denge ve bağlantı kurmaya çalışıyor. Bu çabaların dışa dönük en olumlu tezahürlerinden biri hükümetin desteklediği bir yatırım olan Türk Hava Yolları. Herhangi bir havayolunun sahip olduğundan fazla uluslararası destinasyonla Türkiye, halklar ve kültürler arasında bir köprü olarak şöhretini yakalıyor." şeklinde yorumlayarak Türkiye'nin güçlü yönlerini belirtmektedir. Ayrıca yine bu raporda Türkiye'nin zayıflığı olarak da "Türkiye'nin "sert, tek parti idaresi" olarak adlandırılabilir sistemle yaklaşmasının Batılı ortaklarını endişelendirdiği iddia edilen raporda, "Eninde sonunda Türkiye kritik bir küresel oyuncu ve nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan tek NATO üyesi. Türkiye açık şekilde demokratik değerler yoluna geri dönene kadar şöhreti kaybolmaya devam edecek" şeklinde yorumlanmıştır (http://www.portland-communications.com/downloads/the_soft_power_30%20NOV.pdf, 30.03.2016).

Aynı raporda ülkelerin "dış politika hedeflerine ulaşmada dikkati üzerlerine olumlu yönde çekme ve ikna güçlerine"ne göre altı ölçüte göre sıralandıkları "Dünyanın en büyük 30 Yumuşak Gücü" sıralamasında ilk sıralarda yer alan ülkeler; İngiltere, Almanya, ABD, Fransa ve

Kanada'dır. Türkiye ise bu sıralamada 28. sırada yer almaktadır (http://www.portland-communications.com/downloads/the_soft_power_30%20NOV.pdf, 30.03.2016).

3. Türkiye'nin Ortadoğu'daki Türk Dış Politikası ve Yumuşak Gücü

Türkiye'nin izlediği dış politikanın temel amacı, Balkanlardan Ortadoğu'ya, ve Orta Asya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada, barış ve istikrarı sağlayıp korumak; özgürlük, çoğulculuk, iyi yönetim, insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin hakim olduğu bir refah kuşağını oluşturmak üzere, Türkiye'yi Avrasya'nın en önemli aktörlerinden biri haline getirmektedir (Davutoğlu, 2010: 36). Türkiye'nin bütün komşuları ile ekonomik, siyasi, hukuki, ticari ve kültürel ilişkilerini geliştirmesi ve turizm alanında iş birliğine yönelmesi, Türkiye'nin yükselen bir değer haline gelmesine önemli katkıda bulunmaktadır (Dağı, 2010: 129). Türk dış politikasında yaşanan gelişmeler ve Türkiye'nin bölgesinde yükselen ülke konumu, pek çok yorumcu tarafından dile getirilen bir gerçekliğe işaret etmektedir. Türkiye yakın çevresinde, ama özellikle de Ortadoğu'da, daha önemli ve belirleyici bir aktör haline gelmiştir (Özcan, 2010: 168).

Yumuşak güç açısından son dönemde Türkiye'de değişik çalışmalar yapılmıştır. Bu açıdan Türkiye'nin bölge ülkeleriyle paylaştığı, başta dini unsurlar olmak üzere, ortak tarih, kültür ve değerler sisteminin sağladığı cazibe değişik çalışmalarda vurgulanmıştır. Türkiye'nin aynı zamanda NATO üyesi, Avrupa Konseyi kurucu üyesi ve AB ile müzakerelere eden aday ülke olması da Ortadoğu coğrafyasında kendisine biçtiği özgün "rol tanımına" esas teşkil etmektedir. Kültüre, politik değerlere ve ekonomik dinamizme ek olarak Türkiye'nin son dönemde uygulamaya koyduğu Ortadoğu'yu merkeze alan bölgesel temelli ve jeokültürel öğeler içeren nispeten Batı'dan bağımsız dış politika algısı da Ankara'nın Ortadoğu halkları nezdindeki yumuşak gücünü derinleştirmiştir (Kutlay ve Dinçer, 2012: 85). Ortadoğu ülkeleri Türkiye'nin

izlediği politikaları takdir etmektedir (Akbaş ve Tuna, 2012: 10; Sağlam, 2014: 8; Karagül, 2013: 86).

Türk turizmi, Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı yapan ve aynı zamanda ondan da etkilenen bir araç olma özelliğini taşımaktadır. Türk insanının konukseverliği, yardımseverliği, güler yüzlülüğü, dürüstlüğü, insan ilişkilerindeki candan ve samimi tutumu, Türkiye'nin turizmine dolayısıyla Türkiye'nin yumuşak gücüne büyük katkı yapmaktadır. Türk insanının bu türden moral değerleri Türkiye'ye gelen turistler üzerinde kalıcı etki bırakarak Türkiye'nin çıkarlarına ciddi hizmet etmektedir.

Türkiye'nin yumuşak gücü noktasında, bölgedeki çekiciliğinin önemli unsurlarından biri de izlemiş olduğu dış politikasıdır (Altunışık, 2011). Türkiye'nin Ortadoğu'da Irak'a Amerikan müdahalesinde izlediği tutum ve bölgede barışın tesisine yönelik arabuluculuk girişimleri, ortak tarih ve ortak kültür perspektifiyle oluşturulan yakınlaşma ve işbirliği adımlarını hızlandırmıştır. Türkiye, Kuzey Irak'ta sadece sert güç unsurlarını esas alan dış politika seçeneğinin yaratacağı olumsuzlukların farkında bir politik yaklaşım ile hareket etmiştir (Altunışık, 2008, 48). Hatta bütün bunlardan da önce, ABD'nin Irak işgalini Türkiye üzerinden gerçekleştirme isteğinin 1 Mart tezkeresi ile reddedilmesi başta Irak sonra da bölge halkı tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bu durum, ABD ile Türkiye ilişkilerini ciddi şekilde etkilemiş ve iki ülke arasındaki güvensizlik ortamı uzun süre düzeltilememişse de (Akbaş, 2011: 272) bölgede artan Türkiye ilgisinin başlangıcı olduğu söylenebilir. Libya müdahalesi sonrası bölgede mahsur kalan Türk ve yabancı sivil halkların tahliyesindeki başarısı da Türkiye'nin imajını güçlendirmiştir. Tahliye edilen siviller içinde İngiliz ve diğer AB vatandaşlarının da bulunması sadece bölgede değil Avrupa kamuoyunda da Türkiye'yi gündeme taşımıştır (Akbaş ve Tuna, 2012: 11).

Türkiye'nin Ortadoğu'da yumuşak güce sahip olduğunu savunanlar, Türkiye'nin mevcut dış politikası ışığında, Ortadoğu ile ilişkilerini yakın seviyede tutması, sorunlarla ilgilenmesi ve düzen kurucu bir politika izlemesi sonucu etkisinin arttığı gerçeğini öne sürmektedirler. Ayrıca

bazı yazarlar Türkiye'nin bu coğrafya üzerinde 'Din' unsurunu kullanarak yumuşak güç elde ettiğini savunmaktadırlar (Çavuş, 2012: 28).

Ortadoğu'da Arap Baharının gerçekleşmesi ve Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak demokrasiyle yönetiliyor olması, liberal bir ekonomiye sahip olması, Türkiye'nin yumuşak gücünün gündemde olmasını sağlayan diğer etkenlerden birkaçıdır. Türkiye'nin modernleşme sürecinin, küreselleşmeye ayak uyduramamış Ortadoğu'da örnek olarak görülerek çekicilik yaratması etkili olan faktörlerden bir diğeridir. Türk Dış Politikasının çağdaş değerlere sahip olması, demokrasiyle yönetilmesi, serbest piyasa ekonomisi ve insan haklarını ön planda tutması, yumuşak gücünü arttıran hususlardır (Keyman, 2010).

Türkiye, Ortadoğu'daki komşularıyla daha iyi ilişkiler geliştirmeyi başarmış ve bölgeye yönelik söylemlerinde diyalog, işbirliği ve karşılıklı ekonomik bağımlılık gibi kavramlara öncelik vermiştir. Bu yeni dış politika girişimleri ahlaki bir otoriteye sahip olmanın işareti ve meşru bir gücün yansıması olarak görülmüş, dolayısıyla Türkiye'nin Ortadoğu'daki çekiciliğini artırmıştır (Altunışık, 2011).

Türkiye'nin Filistin halkına verdiği destek, İsrail'in Gazze saldırısını yüksek tonda eleştiren politikası, Mavi Marmara saldırısı sonrası İsrail ile ilişkilerinin düzeyini düşürmesi de Arap halklarında Türkiye'ye yönelik sempatiyi artırmıştır denilebilir. Bunun önemli bir göstergesini başta Gazze'de olmak üzere Filistin topraklarında Türk bayraklarının ve Cumhurbaşkanı'nın posterlerinin asılması oluşturmaktadır. Bununla beraber Arap Baharında Arap halklarına verdiği güçlü desteğin farkında olan Arap halkları, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın yaptığı Mısır, Libya ve Tunus gezisinde coşkulu kalabalıklarla karşılamalar yapmışlardır (Akbaş ve Tuna, 2012: 11).

Türkiye'nin yumuşak gücünün önemli bir yansıması, İran'ın nükleer programı ile ilgili izlediği politika sonucunda görünür hale gelmiştir. Türkiye, İran ile Batı arasında arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Brezilya ile birlikte nükleer takas görüşmelerini yürüten Türkiye, bölgesindeki herhangi bir savaşın kendi çıkarlarına da zarar vereceği düşüncesinin desteklediği diplomatik yolların tüketilmesi anlayışından hareketle İran

ile Batı arasında arabuluculuk görevi üstlenmiştir (Akbaş ve Tuna, 2012: 11) . Ayrıca Türkiye, artık Arapların kendi aralarındaki sorunların çözümünün önemli önemli aktörü olarak gözükmektedir (Şahin, 2010: 16). Bu bağlamda, Lübnan'da Cumhurbaşkanlığı seçiminde ve HAMAS ile el-Fetih arasında arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Benzer şekilde İsrail ile Suriye arasındaki sorunların çözümünde arabuluculuk rolü bölgede barış ve istikrarın sağlanması amacıyla önemli bir katkı niteliğini taşımıştır. Yine bu konuda Libya müdahalesi sonrası bölgede mahsur kalan Türk ve yabancı sivil halkların tahliyesindeki başarısı da Türkiye'nin imajını güçlendirmiştir. Tahliye edilen siviller içinde İngiliz ve diğer AB vatandaşlarının da bulunması sadece bölgede değil Avrupa kamuoyunda da Türkiye'yi gündeme taşımıştır (Akbaş ve Tuna, 2012: 11).

Türkiye'nin Ortadoğu'daki yumuşak gücünün bir diğer boyutu da Türkiye'de üretilen popüler kültür ürünlerinin bölge halkı nezdinde beğeni kazanarak yoğun talep görmesidir. Son yıllarda Türkiye'deki dizi ve filmlerin Ortadoğu'da gösterime girmesi, Ortadoğu'daki Türkiye algısını yönlendiren etkenler arasındadır (Sağlam, 2014: 8). Türk Hava Yolları'nın bölgeye uçuşlarını yoğunlaştırması da Türkiye'nin görünür-lüğünü artırmıştır. STK'lar, işadamları dernekleri ve yardım örgütleri gibi devlet dışı aktörler dış politikanın yapımında daha aktif ve etkili bir rol oynamaya başlamışlardır. Türkiye, Türkçe'nin çevresindeki bölgelerde daha yaygın konuşulması için Türkçe eğitimi ve uluslararası öğrenci politikasına ağırlık vermeye başlamıştır (Köse, 2014: 17).

Burada dikkate alınması gereken bir diğer konu ise, turizm sektörünün uluslararası arenada ekonomik ve siyasi güç potansiyelini kavrayan Adalet ve Kalkınma Parti hükümetlerinin 2002 sonrasında istikrarlı bir şekilde turizme verdikleri destektir. Uluslararası medya, fuarlar ve kongreler etkin biçimde kullanılarak Türkiye'nin tanıtım politikası güçlendirilmiştir. Aynı zamanda yürütülmeye başlanan proaktif dış politika yaklaşımı, Türkiye'nin uluslararası arenada tanınırlığını ve itibarını arttırmış ve bu gelişmelerin pozitif yansımaları turizm sektöründe rahatlıkla görülmektedir (Gür, 2014: 3).

4. Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Ortadoğu'dan Türkiye'ye Gelen Medikal Turist Sayıları Üzerine Etkisi

Turizm, tabiatı icabı bir ülkenin yumuşak gücünü besleyecek önemli alanlardan birisidir (Kalın, 2011). Zira yumuşak güç kavramı ağırlıklı olarak ülkenizi ve toplumunuzu diğer ülkelere ve toplumlara ne kadar iyi tanıtıp, onları ne denli kolay etkileyebildiğinizle ilgilidir. Turizmin yumuşak güç unsuru olma potansiyeli ülkelerin başka ülkelere önyargılı baktıkları durumlarda daha da fazla ön plana çıkmaktadır (Gür, 2014: 2). Komşularıyla uzun yıllar düşman kalan, Batı'nın sürekli önyargıyla baktığı, Asya ve Afrika kıtalarına ise kendini tanıtamayan Türkiye'nin küresel sistemdeki konumlanması açısından turizm büyük önem arz etmektedir. Türkiye'yi ziyaret eden turistlere bir yandan ülkemizi daha iyi tanıtırma fırsatı yakalarken, diğer yandan da Türkiye'de üretilen ürünleri tanıtarak gelecek için ihracatımızı arttırma potansiyeline sahip olabiliriz. Böylece, Türkiye turizm sayesinde uluslararası arenada hem ekonomik hem de siyasi anlamda güç kazanabilir (Yıldırım, 2014: 33-35).

Türkiye'nin son yıllarda siyasi ve ekonomik dönüşüm alanında kattığı mesafe sayesinde başta kendi bölgesi olmak üzere dünya genelinde kazanmış olduğu yumuşak gücün turizm sektörünü canlandırdığı görülmektedir. Dolayısıyla yumuşak güç kavramı ile turizm arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır ve ülkelerin dış politikada uyguladığı yumuşak güç unsurlarına dayanan olumlu tutumlar ülkeye gelen turist sayısını arttırmaktadır (Akbaş ve Hakan, 2012).

Türkiye'nin en önemli zenginliklerinden olan coğrafyası, yumuşak güç kaynağı olarak kullanılmakta, turizmin gelişmesi için yapılan yatırımlar arttırılmaktadır (Çavuş, 2012: 31). Sahip olunan doğa güzellikleri, dünya mirası, güneşi, kumu, termali, tesisi ile turizm bir ülkenin çehresini oluşturmaktadır. Gülümseyen bir simanın yaratacağı pozitif etki gibi turizmi güçlü olan ülkelerin, diğer ülke halklarınınca sempatisi, algısı ve imajı özünde yumuşak güç demektir (Yıldırım, 2014: 33, 34,35). Bu noktada, yumuşak gücü artırıcı diğer bir alan TV kanalları, yazılı basın ve eğlence sektörü olarak kategorize edilebilecek olan medya sektörüdür (Kutlay ve Dinçer, 2012: 88).

Türkiye'nin yumuşak gücünün diğer bir göstergesi ise ülkeye gelen yabancı ülke vatandaşı sayısındaki değişimle ölçülebilir. Bu açıdan Türkiye, son dönemde hem Ortadoğu halklarının sempatisini kazanan bir dış politika çizgisi izlemesi hem Türk dizilerinin yarattığı merak duygusu hem de Türkiye'nin kültür politikalarındaki iyileşme nedeniyle Ortadoğu ülkelerindeki vatandaşlar için de önemli bir turizm güzergâhı haline gelmiştir (Dinçer ve Kutlay, 2012: 29). Örneğin 2002'de Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısı 2,1 milyon iken bu rakam 2015'de 4,7 milyonu aşmıştır. Toplam ziyaretçi sayısı içinde ise Ortadoğu ülkeleri vatandaşlarının oranı aynı dönemde yüzde 8,4'ten yüzde 13'e yükselmiştir. Bu rakamlardan yola çıkarak Türkiye'nin bölge ülkeleri açısından önemi artan bir güzergâha dönüştüğü söylenebilir.

Bilindiği gibi, Ortadoğu ülkeleri Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile birlikte Suudi Arabistan, Ürdün, İsrail, Filistin, Lübnan, Suriye, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Umman, Yemen Cumhuriyeti, Mısır, Irak ve İran'dır (Öztürkler, 2009: 66). Tablo 1'de Ortadoğu ülkelerinden Türkiye'ye gelen turist sayıları gösterilmektedir.

Aşağıdaki tablodan anlaşıldığı gibi 2005-2015 yılları arasındaki zamansal değişim incelendiğinde Arap ülkelerinden Türkiye'ye gelişlerde yüksek bir artışın meydana geldiği; 2005-2011 yılları arasında yaklaşık %94'lük bir artış yaşandığı ve 2011 ila 2015 yılları arasında ise bu artışın %15 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca 2005-2015 yıllarındaki genel oran ise %44,8 olarak görülmektedir.

Türkiye'nin son yıllarda Ortadoğu politikasındaki değişiklikler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtım Genel Müdürlüğü'nün çabaları, TV dizileri ve Orta Doğu ülkelerinde faaliyet gösteren seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin üstün gayretleri yaşanan bu artışlarda büyük etkenlerdir. Ayrıca yukarıdaki tablo, Türkiye'nin Arap ülkelerine dair Pazar Genişletme Stratejisi ile ilgili yapılacak çalışmalarda pilot ülke seçimi için önemlidir (Mengü, 2012: 106). Özellikle 2011 yılına kadar artan turist sayısındaki %94'lük oran Türkiye'nin Ortadoğu politikalarında uyguladığı yumuşak güç stratejisinin olumlu sonucu olarak yorumlanabilir.

Tablo 1. Yıllar İtibariyle Milliyetlerine Göre Ortadoğu'dan Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı ve Genel Turist Sayısına Oranı (Bin)

Ülkeler	Yıllar											2005/ 2015 Değişim (%)
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
İran	957	865	1.058	1.134	1.383	1.885	1.879	1.186	1.196	1.590	1.700	77,6
Suriye*	288	277	332	406	509	899	974	730	-	-	-	152,9
Irak	107	123	180	250	285	280	369	533	730	857	1.094	913,4
S.Arabistan	36	39	41	56	67	85	116	175	234	341	451	1140,6
Libya	29	31	34	44	68	61	54	214	264	268	235	700,5
K.K.T.C.	141	173	191	196	197	192	203	212	217	228	233	65,5
İsrail	394	363	511	558	312	110	79	84	165	189	225	- 43
Lübnan	41	36	45	54	72	135	137	144	144	161	198	381,0
Kuveyt	11	12	13	22	27	27	42	65	88	133	174	1473,9
Ürdün	44	47	61	74	88	97	95	102	103	131	163	272,7
Mısır	43	43	53	58	67	62	80	112	107	109	100	131,8
BAE	9	12	13	20	22	30	36	48	52	54	52	485,4
Bahreyn	4	4	6	8	9	9	10	13	16	24	32	673,1
Yemen	3	3	4	5	6	6	8	12	17	26	24	858,4
Katar	2	2	4	5	5	6	8	14	19	30	36	1732,8
Ort.Toplam	2.111	2.031	2.547	2.891	3.114	3.885	4.089	3.646	3.355	4.142	4.717	44,8
Gen.Toplam	25.045	23.924	27.240	31.138	31.760	32.997	36.769	37.715	34.490	36.838	36.245	44,7
Oran	8,4	8,5	9,4	9,3	9,8	11,8	11,1	9,7	9,7	11,2	13,0	

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

*Kültür ve Turizm Bakanlığının yayınlamış olduğu turizm istatistiklerinde 2013 yılından sonraki turist sayılarının Suriye'den gelen turist sayılarına yer yerilmemektedir.

** (Umman'a ait turizm verisi bulunmamaktadır.)

Yukardaki tabloda dikkat edilmesi gereken bir diğer konu Türkiye'yi Suriye'den ziyaret edenler arasında her ne kadar sınır şehirlerindeki akraba ziyaretlerinin ağırlıklı olduğu bilinse de yine de bu ziyaretlerin turizm gelirleri açısından iktisadi verimlilik teşkil ediyor olması dikkate alınmalıdır (Mengü, 2012: 105).

2011 yılından itibaren ise gelen turist sayılarında %15 oranında bir artış olduğu gözlenirse dahi, yıllar itibariyle gelen turist sayıları ele alındığında 2010 ile 2012 yıllarında bazı ülkelerden gelen turist sayılarında bir azalma olduğu görülmektedir. Özellikle bu yıllar arasında İran ve İsrail'den gelen turist sayısında önemli bir düşüş olduğu görülmektedir.

İran'dan gelen turist sayılarındaki azalmanın nedenleri olarak ekonomik kriz ve buna bağlı olarak döviz fiyatlarındaki artışın etkisi olduğu söylenebilir ([http://www.dunya.com/guncel/turkiye-iran-turizm-pazarinda-yeniden-yukseliyor237906h .htm](http://www.dunya.com/guncel/turkiye-iran-turizm-pazarinda-yeniden-yukseliyor237906h.htm)). Bunun yanında Türkiye-İran ilişkilerinde yaşanan sıkıntılar da gelen turist sayısında olumsuz etkiye neden olmuştur. Türkiye-İran arasında yaşanan “füze kalkını krizi” bunun önemli nedenlerinden birisidir. İkili ilişkilerin gündemini başlangıçta yoğun bir biçimde İstanbul'da düzenlenen nükleer görüşmeler oluşturmuştur. İran'ın nükleer programıyla ilgili olarak İran ve Batılı ülkeler arasında yapılan müzakerelerin ikincisi İstanbul'da yapılmış, ancak toplantıdan olumlu bir sonuç elde edilememiştir. Nükleer görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen Türkiye, İran'a bu konudaki zımni desteğini devam ettirmiştir (Çakmak, 2012: 87).

Türkiye'ye gelen turist sayısı düşen bir diğer ülke İsrail'dir. Türkiye ile İsrail arasında yaşanan her sorunun sonuçsuz kalması ve her iki ülkenin de geri adım atmaması iki ülke ilişkilerini belirsiz bir sürece doğru sürüklemiştir (Turan, 2012: 162). 2009 yılında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Davos'ta düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nda Gazze Savaşı (Dökme Kurşun Harekâtı) nedeniyle İsrail Cumhurbaşkanı'na tepki göstermesi ve oturumu terk etmesi ilk nedenlerden birisidir. Akabinde daha trajik bir şekilde Mavi Marmara saldırısı meydana geldi: İsrail ordusu Gazze'ye uluslararası yardım malzemesi taşıyan bir gemiye saldırıda bulundu ve dokuz Türk barış eylemcisi öldürüldü. Filoya karşı İsrail'i “aşırıcı güç” kullanmakla suçlayan ancak İsrail'in Gazze'yi kuşatmasını meşrulaştıran Birleşmiş Milletler Palmer Komisyonu raporunun kamuoyuna sızmasının ardından, Türkiye İsrail büyükelçisini geri çekti ve diplomatik ilişkilerini askıya aldı. Buna karşılık olarak, İsrail de AK Parti hükümetinin Türkiye'nin stratejik müttefiki olan İsrail yerine, HAMAS, Hizbullah ve İran'la ilişkiyi tercih eden bir hükümet olduğunu açıkladı. (Balcı ve Kardaş, 2012: 415).

Türkiye'nin Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidarı döneminde 2011 yılı başlarına kadar Ortadoğu ülkeleri ile kurduğu işbirliği eksenli ilişkinin sürdürülmesi, özellikle Arap Devrimleri çerçevesinde yaşanan

gelişmeler sonucu bölgede oluşan kaos ortamında giderek zorlaşmıştır. Tunus ve Mısır'da fazla tereddüt etmeden, kendisini daha fazla özgürlük ve hak talep eden halkların yanında konuşlandırılan Ankara, Libya'da da çok gecikmeden diktatör yönetime karşı isyan eden gruplara destek vermişti. Ayrıca Suriye merkezi yönetiminin halka karşı katliamlara başlaması ve Türkiye'ye bu ülkeden mültecilerin gelmeye başlamasıyla Ankara, kendi halkının özgürlük ve demokrasi taleplerine katliamlarla karşılık veren Esad Yönetimine karşı muhaliflere destek veren bir politikaya yönelmişti (İnat, <https://www.ciaonet.org/attachments/27171/uploads>). Her ne kadar Arap Baharı'nın olumsuz etkisi beklenirken gelen turist sayısı üzerinde önemli bir olumsuz durum oluşturmadığı gözlenmektedir. Özellikle Arap Baharı'nın yoğun olarak hissedildiği ülkelerde Türkiye'nin sergilemiş olduğu yumuşak güç Türkiye'nin tanınırlığında ve turizm açısından tercih edilmesinde önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

Türkiye'de turizm sektöründe yaşanan son gelişmelerle ilgili üzerinde durulması gereken bir başka alan da medikal turizmdir. Türkiye'nin son yıllarda sağlık alanında yapmış olduğu reformlar devlet hastanelerinin büyük aşama kaydetmelerini sağladı. Sağlık alanında yaşanan bu iyileşmeler ve ekonomik gelişmeler özel sektörün de sağlık alanına yapmış olduğu yatırımların katlanarak artmasına neden oldu. Sağlık alanında yaşanan bu gelişmelerin meyveleri medikal turizm yoluyla da toplanmakta olduğu görülmektedir. Başta göz, diş ve estetik olmak üzere birçok sağlık hizmetini daha kaliteli ve hızlı bir şekilde almak isteyen yabancılar için Türkiye önemli bir sağlık merkezi haline gelmiştir. Sağlık turizmi bir yandan Türkiye'nin tanınırlığının artmasına yardımcı olurken, diğer yandan ekonomiye de katkıda bulunmaktadır (Gür, 2014: 4).

Özellikle devlet tarafından desteklenen medikal turizmi gelecek vaat etmektedir. Turizm, 1980'lerde temelleri atılan ve otuz yıl gibi kısa bir zaman diliminde Türkiye için hem büyük bir gelir, hem de yumuşak güç unsuru oluşturan bir alandır (Yıldırım, 2014: 73). Sağlık turizmine yapılan yatırımlar ve bunun sonucu olarak artan popülaritesiyle sağlık turizmi Sağlık Bakanlığının desteğiyle her geçen yıl gelişmektedir.

Türkiye'ye gelen medikal turist sayısı konusunda geçmişe yönelik veriler incelendiğinde çok geriye gitmenin mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü ilgili devlet kurumlarının konuya ilişkin eskiye yönelik sistematik bir veri seti oluşturmamış olduğu görülmektedir. Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu "Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013" başlıklı raporunda 2008 – 2012 yılları arasında Türkiye'deki hastanelerde tedavi gören turist sayıları mevcuttur. Elde edilen verilerde 2011 yılına kadar medikal turist/turist sağlığı ayrımı yapılmadığı görülmektedir. 2011 ve 2012 yılına ait verilerde ise medikal turist sayıları ayrı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 2. Yıllar İtibariyle Türkiye'deki Hastanelerde Tedavi Gören Turist Sayısı

Yıllar	Kamu Sağlık Kuruluşları		Özel Sağlık Kuruluşları		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2008	17.817	24,1	56.276	76,0	74.093	100,0
2009	21.442	23,3	70.519	76,7	91.961	100,0
2010	32.675	29,8	77.003	70,2	109.678	100,0
2011	41.847(5.487*)	26,8	114.329(53.986*)	73,2	156.176(59.473*)	100,0
2012	43.904(14.766*)	16,8	218.095(154.696*)	83,2	261.999(169.462*)	100,0

Kaynak: Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı

Yıllar itibariyle Türkiye'deki hastanelerde tedavi gören turist sayıları incelendiğinde 2008 yılından 2012 yılına kadar önemli bir artış olduğu görülmektedir. 2008 yılında 74.093 olan turist sayısı 2012 yılında 261.999 kişiye ulaşmıştır. Ayrıca gelen medikal turistlerin hastane tercihinde daha çok özel hastaneleri tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 2'teki verilere göre 2008 yılında toplam 74.093 kişinin Türkiye'deki hastanelerde tedavi gördüğü görülmektedir. Bu kişilerin %24,1'i kamu hastanelerini tercih ederken % 75,9'u özel hastaneleri tercih etmiştir. 2009 yılında 21.442 kişi kamu hastanelerini tercih ederken, 70.519 kişi ise özel hastaneleri tercih etmiştir. 2010 yılında yaklaşık olarak hastanelere başvuranların % 70'nin özel hastaneleri tercih ettikleri

görülmektedir. 2011 yılına kadar elde edilen verilerde medikal turist/turist sağlığı ayırımı yapılmadığı da görülmektedir.

2011 yılında Türkiye'ye gelen medikal turistlerin hastane tercihlerine bakıldığında ise toplamda 156.176 kişinin tedavi gördüğü; bu rakamında 54.252'sini medikal turistlerin oluşturduğu görülmektedir. Kamu hastanelerine başvuran medikal turistlerin sayısı 5.487 kişidir. Kamu hastanelerine başvuran hastalar içindeki oranı ise %13,1'dir. Özel hastanelere başvuran toplam hasta sayısı 114.329 iken bu hastanelere başvuran medikal turist sayısı ise 53.986 kişidir. Toplam tedavi gören turist sayıları içinde medikal turist sayısının oranı %47,2'dir. 2012 yılında ise Türkiye'de tedavi gören toplam turist sayısı 261.999 kişi; medikal turist sayısı ise 169.462 kişidir. Medikal turistlerin %16,8 oranla 14.766'sı kamu hastanelerini tercih ederken, %83,2 oranla 154.696'sı da özel hastaneleri tercih ettikleri görülmektedir.

2011 yılında kamu hastanelerine başvuran turist sayısı 41.847 iken, 2012 yılında %4,9'luk bir oranla 43.904 kişiye yükselmiştir. Fakat 2011 yılında kamu hastanelerine başvuran medikal turist sayılarının önemli bir artış olduğu da görülmektedir. 2011 yılında 5.487 olan medikal turist sayısı 2012 yılında %169 büyüme ile 14.766 kişiye yükselmiştir. Özel hastanelerine başvuran hasta sayısı 2011 yılında 114.329 iken 2012 yılında %90,7 oranında artış göstermiş ve toplamda 218.095 hasta sayısına ulaşmıştır. 2012 yılındaki medikal turist sayısı ise %186,5 oranında bir artışla 154.696 kişiye yükseldiği görülmektedir.

Tablo 3. Yıllar İtibariyle Ortadoğu'dan Türkiye'ye Gelen Medikal Turist Sayısı ve Genel Medikal Turist Sayısına Oranı

Ülkeler	Yıllar			
	2009	2010	2011	2012
Bahreyn	24	23	-	-
BAE	-	-	-	207
Irak	2815	2208	4042	15738
İran	441	317	77	1801
K.K.T.C.	2067	2874	-	1072
Katar	14	34	-	-

Kuveyt	41	63	-	-
Libya			3635	36467
Mısır	37	67	-	221
Suudi Arabistan	470	86	-	673
Suriye	173	96	86	2524
Umman	20	28	-	-
Ürdün	71	78	-	-
Yemen	26	81	-	210
Filistin	30	67	-	-
Ort. Toplam	6229	3022	7840	59080
Gen.Toplam	91.961	109.678	156.176(54.252*)	261.999(169.462*)

Kaynak: Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı: 61-62; Sağlık Turizmi El Kitabı 2012: 67; Medikal Turizm Araştırması 2011: 57-60.

* Medikal Turist Sayıları

Elde edilen veriler ışığında yıllar itibariyle Türkiye'ye Ortadoğu'dan gelen turist sayılarında bir artışın olduğu görülmektedir. Özellikle 2012 yılında Ortadoğu'dan gelen turist sayısında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Fakat tablo incelendiğinde 2010 yılında Ortadoğu'dan Türkiye'ye gelip tedavi gören turist sayılarında genel olarak bir düşüş yaşanmaktadır. 2009 yılında hastanelerde tedavi gören toplam turist sayısı 6.229 iken %51,5 oranında azalarak 2010 yılında 3.022'ye düşmüştür. Ortadoğu'dan Türkiye'ye gelen turist sayılarında en fazla düşüşün Irak'tan gelen turistler üzerine olduğu görülmektedir. Her ne kadar Ortadoğu'dan Türkiye'ye gelip tedavi olan turist sayılarında genel bir düşüş olduğu görülse bile her ülkeden gelen turist sayılarında bir düşüş olmadı görülmektedir. İran, Suudi Arabistan ve Suriye'den gelen turist sayılarında bir düşüş olduğu görülürken; Bahreyn, KKTC, Katar, Kuveyt, Mısır, Umman, Ürdün, Yemen ve Filistin'den gelip tedavi gören turist sayılarında artış olduğu görülmektedir.

2011 ve 2012 yıllarına ait veriler incelenirken; Sağlık Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu raporlarda medikal turist ayrımına gidildiği görülmektedir. Fakat bunun yanında Türkiye'ye ülkelerden gelen medikal turist sayılarına ulaşılammıştır. Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu verilerde 2011 yılına ait sadece en fazla medikal turist gönderen ilk 10

ülke ile sınırlı kalmıştır. Bu sebepten dolayı ülkelere ait bütün medikal turist verilerine ulaşılammış, sadece ilk 10 ülke arasında bulunan ülkelerin medikal turist sayıları incelemeye alınabilmiştir.

2011 yılında Türkiye'ye en fazla turist gönderen Ortadoğu ülkeleri; Irak, İran, Libya ve Suriye olarak görülmektedir. Bu dört ülkeden gelen toplam medikal turist sayısı ise 7.840 kişidir. 2011 yılına ait verilerde Irak'tan gelen turist sayılarında artış olduğu gözlenirken, İran ve Suriye'den gelen turist sayılarında azalma olduğu görülmektedir. Ayrıca Libya'ya ait verilerde bu tabloda yer almaktadır. 2011 yılında sınırlı sayıda verilere ulaşılsa bile Ortadoğu'dan Türkiye'ye gelen medikal turist sayılarında toplamda %159,4 oranında bir artış olduğu görülmektedir.

2012 yılına gelindiğinde ise Türkiye'de tedavi gören turist sayısı %653,6 gibi çok büyük oranda artış göstermiş ve toplam turist sayısı 59.080 kişiye yükselmiştir. Ünelere ait veriler incelendiğinde bütün Ortadoğu ülkelerinden gelen medikal turist sayılarında artış olduğu görülmektedir. En fazla artışın Libya ve Irak'tan gelen medikal turistlerde olduğu görülmektedir. Fakat, Bahreyn, Katar, Kuveyt Umman ve Ürdün'e ait verilere ulaşılammıştır. Ayrıca Ortadoğu ülkelerinden olan İsrail ve Lübnan'a ait hiçbir medikal turist verisine ulaşılammıştır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'nin jeopolitik konumu, sahip olduğu demokratik deneyim, kültürel mirası, ekonomik gücü, Türk milletinin moral değerleri Türkiye'nin imajını olumlu etkilemektedir. Ayrıca bu gibi faktörler Türkiye'nin tanınırlığını ve çekiciliğine de olumlu katkılar sağlamaktadır. Türkiye'nin insani yardım faaliyetleri, diğer ülkelerle ikili ilişkileri, uluslar arası alandaki tanıtım faaliyetleri, dünya ülkelerinden Türkiye'de eğitim görmelerine imkan verilmesi, öğrenci değişim programları, Türkiye'nin izlemiş olduğu açık diplomasi yöntemi ve teknolojiadaki gelişmeler Türkiye'nin yumuşak gücünü artıran etmenlerdendir.

Bunun yanında Ortadoğu ülkeleriyle karşılıklı olumlu ilişkiler, Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine yönelik dış politikası, Ortadoğu ülkelerinin

sorunlarıyla ilgilenmesi, yaşanan sıkıntılarda arabuluculuk etmesi, Türkiye’de hem kendi vatandaşına hem de diğer ülke vatandaşlarına değer vermesi yumuşak gücüne katkıda bulunmuştur. Türkiye’nin mazlum milletlere, siyasal söylem ve eylem düzeyinde sahip çıkması, onlara moral vermesi, maddi ve manevi destek çıkması Türkiye’nin imajını güçlendirmiş; yumuşak gücüne güç katmıştır.

Türkiye’nin yumuşak gücünün olumlu yönde değişmesi, Türkiye’ye gelen turist sayılarında da artışa neden olmuştur. Özellikle Ortadoğu’dan Türkiye’ye gelen medikal turist sayıları Türkiye’nin yumuşak gücünden olumlu yönde etkilenmiş ve Ortadoğu’dan Türkiye’ye gelen turist sayılarında artış gözlenmiştir. Türkiye’nin Arap Baharı’na bakış açısı gelen turist sayılarını etkilemiştir. Ayrıca Türkiye’nin Ortadoğu ülkeleriyle ikili ilişkileri, Ortadoğu devletlerini ve milletlerini koruyucu tutum izlemesi Ortadoğu ülkelerindeki yumuşak gücünü artırmış ve gelen turist sayılarına da olumlu katkıda bulunmuştur. Türkiye’ye Ortadoğu’dan gelen medikal turist sayısı, toplam medikal turist sayıları içinde önemli bir orana sahiptir.

Türkiye’nin insan odaklı dış politikası Türkiye imajını güçlendirmiştir. Türk milletinin ve Türk devlerinin dünyanın her yerindeki insanlarına etnik ve dini özelliklerine bakmaksızın yardım etmesi Türkiye’nin yumuşak gücüne katkı yapmaktadır. Türk milleti ve Türk devletin tutumları Türkiye’nin yumuşak gücünü güçlendirmek suretiyle çıkarlarına katkı yapmaktadır.

Çalışmada turizm ve medikal turizm faaliyetlerinin Türkiye’nin birer yumuşak güç unsuru oldukları ve aynı zamanda etkileyen ve etkilenen niteliğini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Turist ve medikal amaçlı turist sayılarının artıyor olması Türkiye’nin çıkarlarına hizmet ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’nin güçlü ve ilkeli dış politik tutumu Türkiye’nin çıkarlarına büyük katkı yapmaktadır. Turizm ve medikal amaçlı turistik faaliyetlerin de çeşitlendirilmesinin kalitesinin artırılmasının da Türkiye’nin yumuşak güç unsurları olarak geleceğinin inşasında önemli katkı yapmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Akbaş, Z. (2011). *Irak Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*, Ankara: Barış Platin Yayınları.
- Akbaş, Z. & Tuna, H. (2012). Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 49 (571), 5-18.
- Akçadağ, E. (2011). ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>, adresinden alınmıştır (10.02.2016).
- Akçay, E. (2012). *Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Türk Dış Yardımları*, Ankara: Turgut Özal Üniversitesi Yayınları.
- Alphan, M. (2011). Türkiye'nin Yumuşak Gücü: Dizileri, *Hürriyet*, 8 Aralık.
- Altınay, H. (2008). Turkey's Softpower: An Unpolished Gem Or An Elusive Mirage, *Insight Turkey*, 10(2), 55-66.
- Altun, S. (2013). Yeni İşgal Stratejisi:Yumuşak Güç ve Occupy, *İdarecinin Sesi*, 22-29.
- Altunışık, M.B. (2011). *Türkiye'nin Ortadoğu'daki "Yumuşak Gücü" ve Önündeki Engeller*, Tesev, İstanbul: Yelken Basım.
- Altunışık, M.B. (2008). The Possibilities and Limits of Turkey's Soft Power in the Middle East", *Insight Turkey*, 10(2), 41-54.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, 10. Baskı, Bursa: MKM Yayıncılık.
- Ateşoğlu, İ. & Andaç, A. (2015). *Yumuşak Güç Pazarlaması Kapsamında Türk TV Dizilerinin Uluslararası Pazarlanması*, 20. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiri Kitabı, Anadolu Üniversitesi – Eskişehir, 667-670
- Balcı, A. & Kardaş, T. (2012). *Türkiye'nin İsrail ile İlişkilerinin Değişen Dinamikleri: Bir 'Güvenikleştirme' Analizi*, içinde, K. İnat (ed.) Ortadoğu Yılığ 2012, İstanbul: AçılımKitap.
- Bayraktar, Z. (2012). Türkiye'nin Balkanlar'daki Yumuşak Gücü Türk Kültürü, *Karadeniz Araştırmaları*, 35, 181-189

- Çakmak, C. (2012). İran 2012, içinde, K. İnat (ed.) Ortadoğu Yıllığı 2012, İstanbul: AçılımKitap.
- Çelikpala, M. (2007). *Güç*, içinde, H. Çakmak (Ed.) Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler (63-70), Ankara: Platin.
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2). 23-37.
- Dağı, Z. (2010). Türkiye Önemli Bir Çekim Merkezi Haline Geliyor, içinde, H. Özdal, O.B. Dinçer ve M. Yegin (Ed.), Mülakatlarla Türk Dış Politikası, Cilt: 2, Ankara: USAK Yayınları.
- Davutoğlu, A. (2010). Daha Güçlü Bir Türkiye, içinde, A.R. Usul (Ed.), Yükselen Değer Türkiye (33-41), İstanbul: Mavi Ofset.
- Davutoğlu, A. (2008). Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007, *Insight Turkey*, 10(1), 77-96
- Demirtepe, M. T. & Özertem, H.S. (2013). Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları, *Bilig*, 65.
- Dinçer, O.B. & Kutlay, M. (2012). Türkiye'nin Ortadoğu'daki Güç Kapasitesi, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, USAK Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi, USAK Rapor No: 12-03
- Esen, K. & Gaffarlı, O. (2014). Yumuşak Güç Olarak Sivil Toplum Örgütleri, *Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi*, Eskişehir.
- Gür, N. (2014). Yeni Türkiye'nin Yumuşak Güç Unsuru: Turizm. *Seta Perspektif*, 58.
- Halidov, İ. (2014). Rusya'nın Yumuşak Güç Araçları, *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD)*, 3(1), 37-75
- İnat, K. (2012). *Türkiye'nin Ortadoğu Politikası 2012*, <https://www.ciaonet.org/attachments/27171/uploads>, adresinden alınmıştır. (20.03.2016).
- Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy In Turkey, *Perceptions*, 16(3), 5-24.

- Kalın, İ. (2010). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, A.R. Usul (Ed.), Yükselen Değer Türkiye (49-66), İstanbul: Mavi Ofset.
- Kalın, İ. Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, <http://www.kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>, adresinden alınmıştır. (10.02.2016).
- Karagül, S. (2013). Türkiye’nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1).
- Kekevi, S. & Çeşme, A. (2004). *Türkiye’nin Teröre Hedef Ülke Olmasında Jeopolitik ve Jeostratejik Etmenler*, Uludağ Üniversitesi 1. Ulusal Genç Bilim Adamları Sempozyumu; Değişen Dünya Da Türkiye’nin Önemi; 6-7 Mayıs 2004; Bursa: Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü Kültür Sanat Kurulu Yayınları.
- Keyman, F.E. (2010). Globalization, Modernity And Democracy Turkish Foreign Policy 2009 And Beyond, *Perceptions*, 15(3-4), 1-20
- Kopuz, O. (20..), Bir “Yumuşak Güç” Olarak Türkiye’nin Dış Politikasında “Yeni-Osmanlıcılık” Yaklaşımının Değerlendirmesi, http://www.academia.edu/8577845/Bir_Yumu%C5%9Fak_G_%C3%BC-%C3%A7_Olarak_T%C3%BCrkiye_nin_D%C4%B1%C5%9F_Politika%C4%B1nda_Yeni-Osmanl%C4%B1c%C4%B1l%C4%B1k_Yakla%C5%9F%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1n_De%C4%9Ferlendirmesi, adresinden alınmıştır. (10.02.2016).
- Köse, T. (2014). Türkiye’nin Ortadoğu’da Zorlayıcı Olmayan Dış Politika Araçları, *Ortadoğu*, 6(62), 16-17.
- Kutlay, M. & Dinçer, O.B. (2012). Türkiye’nin Ortadoğu’daki “Bölgesel Güç” Potansiyeline İlişkin Ampirik Bir Çalışma, *Akademik Orta Doğu*, 6(2), 61-97.
- Mengü, C. (2012). Türkiye - Arap Dünyası Turizm İlişkilerinde Durum ve Beklentiler, *OrtadoğuAnaliz*, 4(42), 102-112.
- Nye J. (1990). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, (Basic Books, New York).

- Nye, J.S. (2005), *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç*, Çev: AYDIN, Rayhan İ. Elips, Ankara
- Nye, J.S. (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*, çev. Gürol Koca, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Özcan, M. (2010). *Türkiye'nin Ortadoğu Politikasının Dönüşümü*, A.R. Usul (Ed.), *Yükselen Değer Türkiye (167-182)*, İstanbul: Mavi Ofset.
- Öztürkler, H. (2009). Ortadoğu Ülkelerinin Ekonomik Yapılarının Temel Özellikleri, *Ortadoğu Analiz*,1(6).
- Sağlam, Z. (2014) Güç Kavramı ve Ortadoğu'da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okuması, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Sandıklı, A. (2014). Yumuşak Güç Savaşları, içinde, H. Çomak ve A. Gökçalp Kutlu (ed.), *Uluslararası Güvenlik Kongresi (183-205)*, 08-09 Ekim 2013, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları.
- Silinir, M. (2007). ABD Gücünün Geleceği, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Sönmezoglu, F. (2005). *Uluslararası politika ve Dış Politika Analizi*, 4. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Şahin, M. (2010). *Türkiye'nin Ortadoğu Politikası: Süreklilik ve Değişim*, *Akademik Orta Doğu*, 4(2), 10-22.
- T.C Kültür ve Turizm bakanlığı, (2012). <http://www.tanitma.gov.tr/TR,22898/dunya-ve-turkiye-turizmi.html>, adresinden alınmıştır. (20.02.2016).
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı, **Ülkemizin Yurtdışında Tanıtımı**, <http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa>, adresinden alınmıştır. (20.03.2016).
- TİKA, <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>; erişim tarihi, 23.03.2016).
- Tunç, A. (2003). Dünyadaki Türkiye İmajının Turizm Sektörüne Etkisi ve Bir Uygulama, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 38-54.

- Turan, Y. (2012). İsrail 2011, içinde, K. İnat (ed.) Ortadoğu Yıllığı 2012, İstanbul: Açılım Kitap.
- Yegin, A. (2015). İran'ın Yumuşak Gücü, Seta (Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı), İstanbul: **Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş.**
- Yıldırım, L. (2014). Türk gücü, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak Güç ve Evrimi, *Turan Stratejik Araştırmalar*, 3(12), 31-36.
- <http://www.dunya.com/guncel/turkiye-iran-turizm-pazarinda-yeniden-yukseliyor-237906h.htm>

Soft Power Case and Tourism Relation: An Evaluation on the Tourists from the Middle East in the Context of Medical Tourism

Abstract

Turkey began to give more space to the soft power elements of foreign policy in recent years. Turkey's humanitarian aid to needed country, regardless of ethnic and religious building, the rule of law in the political discourse and action, human rights, emphasis on democracy with universal human values, has increased a positive image and perception towards Turkey. In this regard, Turkey's soft power features also feeds the tourist movement towards Turkey from Middle Eastern countries. In this study, referring to the importance of soft power in present; and with tourism, with especially medical tourism, has been alleged in relation to medical tourism. In this study, is advocated tourism as a soft power elements for Turkey and it is expressed also contained medical tourism. In this context, to understand the effect of the soft power and medical tourism relationship; examined the number of tourists coming to Turkey from the Middle East for years and the relations between countries and the causes of changes in the number of tourists will be determined in the context of medical tourism. In this study, soft power is in the interest of countries, this situation, it has been moving from the assumption that there are economical, political and similar positive reflections, and taking advantage of the tourist movement, has also achieved positive reflected to medical tourism of increase Turkey's soft power.

Key words: *Foreign Policy, Turk Foreign Policy, Soft Power, Tourism, Middle East.*